

УДК 303.22+338.242+614.2

В.Д. Парій, А.В. Жила, В.В. Таран, Д.Г. Матукова-Ярига

Методологічні засади викладання економіки охорони здоров'я серед студентів медичного ВУЗу у світлі сучасних суспільних викликів

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця. м. Київ, Україна

Стаття присвячена дослідженню думки студентів-медиків щодо викладання економіки охорони здоров'я серед студентів випускних курсів вищого навчального медичного закладу та визначення шляхів оптимізації навчально-методичного процесу. Згідно матеріалів соціологічного дослідження встановлено, що 78,7% студентів вважають, що запровадження економіки охорони здоров'я в програму до дипломної підготовки лікарів є доцільним та корисним, 74,3% опитаних оцінили якість викладання як належного та високого рівня, 78,2% студентів відзначили, що освоєння економіки охорони здоров'я має для них корисне та надзвичайно корисне значення для їх майбутньої лікарської діяльності. Налагодження зворотного зв'язку дає можливість цілеспрямовано підходити до вибору дидактичних засобів при викладанні окремих тем та формування відповідних компетентностей серед студентів-медиків.

Ключові слова: викладання, економіка охорони здоров'я, студенти-медики, навчальна дисципліна, дидактичні підходи.

Вступ

Започатковані в охороні здоров'я реформи створюють підґрунтя для переходу медичної галузі на ринкові засади, що сприяє формуванню якісно нового типу економічних відносин у даній сфері. В цих умовах особливого значення набувають конкуренція, пропозиція і попит на медичні послуги в залежності від їх виду, якості і технологічної новизни; ділова активність суб'єктів медичної діяльності, їх платоспроможність та фінансова стійкість; гнучке планування, цільовий розподіл і характер використання основних ресурсів в контексті економічного менеджменту [9].

З появою на теренах медичного простору суб'єктів господарювання різноманітних організаційно-правових форм (унітарних, приватних, спільних з іноземними провідними клініками) медичних підприємств значно розширюються можливості для пацієнтів вільно обирати медичні установи і отримувати медичні послуги в залежності від рівня сервісного обслуговування, географічної та економічної доступності, а також клінічної ефективності [3].

Саме в таких доволі складних соціально-економічних і медико-соціальних умовах належить здійснювати свою професійну діяльність молодим спеціалістам. Тому формування відповідних компетентностей серед студентів-медиків в процесі їх навчання у вищих навчальних медичних закладах є одним з пріоритетних напрямків освітньої підготовки майбутніх лікарів у світлі сучасних суспільних викликів, що вимагає переформатування навчальних програм і запровадження якісно нових та більш ефективних методів викладання, орієнтованих як на забезпечення міцної теоретико-клінічної підготовки так і на формування всебічного клініко-економічного світогляду, що створює реальне підґрунтя для використання фармако-економічного аналізу в системі доказової медицини, як важливого

інструменту успішної адаптації молодого спеціаліста до сучасного медичного простору і ринкових відносин [2–4].

У цьому зв'язку вибір найбільш оптимальних форм і методів викладання основ економіки охорони здоров'я є одним із ключових завдань при побудові навчально-методичного процесу в контексті викладання цієї дисципліни, оскільки конструювання тих же самих багатоступневих типових і проблемно-ситуаційних завдань, де мають знайти відображення медико-організаційні аспекти фінансово-господарської діяльності медичних закладів та клініко-економічні підходи щодо аналізу медичних технологій з точки зору їх ресурсного забезпечення та кінцевих результатів за методом витрати-ефективність, витрати-вигода, витрати-корисність та обрання на основі порівняльної оцінки альтернативних способів профілактики, діагностики, лікування, реабілітації за методом мінімізації витрат [3, 5, 8].

Між тим матеріали доступної літератури, присвячені інноваційно-дидактичним підходам при викладанні означеної навчальної дисципліни, доводять, що дана проблема все ще не знайшла належного висвітлення і оптимального вирішення [7–9].

З огляду на викладене **метою** проведеного дослідження стало вивчення думки студентів-медиків щодо якості викладання економіки охорони здоров'я серед студентів випускних курсів медичних та стоматологічного факультетів і визначення шляхів оптимізації навчально-методичної роботи.

Матеріали та методи дослідження

Для забезпечення зворотного зв'язку між кафедрою та студентами-медиками випускних курсів з питань вивчення думки останніх щодо рівня організації навчально-методичного процесу та якості викладання економіки охорони здоров'я розроблено спеціальну анкету, яка включала декілька запитань, а саме: дослідити

точку зору студентів відносно доцільності введення курсу «Економіка охорони здоров'я» в програму до дипломної підготовки лікарів; визначити як студенти оцінюють якість викладання даної дисципліни; виявити які з навчальних тем, що розглядаються в рамках затвердженого тематичного плану, викликають найбільший інтерес у студентів та є корисними для них з фундаментально-прикладних позицій.

За характером анкета була анонімної, що давало можливість респондентам більш відверто та незалежно відповідати на поставлені запитання і тим самим принципово висловлювати своє ставлення. В основу оцінки було покладено 10-бальну шкалу, де кожний опитуваний мав змогу обрати одне з числових значень від 0 до 10 балів в залежності від свого власного переконання відносно того чи іншого з досліджуваних процесів.

З метою об'єктивізації варіабельності оціночних суджень та визначення ефективності викладання даної дисципліни, опитування студентів в одних і тих же групах проводилося на початку освоєння означеного курсу та після проведення підсумкового модульного контролю, що давало можливість студентам вільно висловлювати своє ставлення до означеного предмету та характеру його викладання.

Опитуванням охоплено 101 студента медичних і стоматологічного факультетів, результати дослідження після групування за відповідними ознаками і зведення їх у табличні форми, було піддано обробці за допомогою методів варіаційної статистики та визначення помилок і довірчих меж досліджуваних показників, внаслідок чого отримано репрезентативні дані з достатнім рівнем достовірності.

Остаточні матеріали були представлені та розглянуті на засіданні кафедри на основі чого сформовано заключні висновки і окреслено відповідні пропозиції щодо вдосконалення організації та дидактичних підходів до викладання даної навчальної дисципліни.

Логічно вибудована та послідовно реалізована програма дослідження дає підстави розглядати його в якості науково-методичної роботи, спрямованої на пошук і використання в рамках педагогічного процесу диференційованих дидактичних способів викладання при розгляді на практичних заняттях окремих навчальних тем.

Результати дослідження та їх обговорення

Безумовно, що особиста думка студентів відносно доцільності введення «Економіки охорони здоров'я» в якості навчальної дисципліни щодо програми до дипломної підготовки лікарів, має суто суб'єктивний характер, але разом з тим за даною оцінкою криється не тільки особисте ставлення, а також певний установочний інтерес до даного предмету. Тому важливо порівняти в якій мірі змінилося відношення студентів до цього предмету на початку і наприкінці його вивчення. Оскільки зменшення з одного боку числа студентів, які дотримуються точки зору відносно того, що для них введення цього навчального предмету в систему до дипломної підготовки лікарів курс є не доцільним або мало доцільним, а з іншого, – збільшення числа студентів які після завершення курсу вказують на важливість та доцільність введення в загальну програму підготовки спеціалістів означеного предмету можна в певній мірі говорити про якість та ефективність системи викладання.

Як показують матеріали дослідження представлені в таблиці перед вивченням економіки охорони здоров'я 38,1±4,8% осіб дотримувалися точки зору про не доцільність і 25,2±4,3% – не зовсім доцільне запровадження в програму підготовку майбутніх лікарів даної навчальної дисципліни.

Після вивчення даного предмету число тих, хто вказав на не доцільність даної дисципліни суттєво зменшилося до 11,6±3,2%, а тих, що зазначали про не зовсім доцільне введення її в програму навчання відповідно до 9,7±1,8% студентів.

Таблиця

Думка студентів відносно доцільності запровадження курсу «Економіка охорони здоров'я в програму до дипломної підготовки лікарів (P±m%)

Досліджувані ознаки	На початок вивчення дисципліни	Після завершення навчального курсу	P
Не доцільно	38,1±4,8%	11,6±3,2%	p≤0,01
Не зовсім доцільно	25,2±4,3%	9,7±2,9%	p≤0,05
Доцільно	33,3±4,7%	62,5±4,8%	p≤0,01
Конче важливо	3,4±1,8%	16,2±3,7%	p≤0,05
Підсумок	100,0	100,0	

Водночас в 1,9 разу збільшилося число студентів, які з самого початку виявляли інтерес до вивчення економічних аспектів медицини та майже в 4,8 разу зросла кількість тих, котрі вказали на конче важливий характер опанування означеної дисципліни. Помітний характер позитивних зрушень у наведених показниках говорить не тільки про переоцінку цінностей у студентів, але і в певній

мірі про ефективність процесу викладання, коли незважаючи на коротко тривалий період, відведений для освоєння даного предмету, викладачам все ж вдалося викликати інтерес та переконати студентів у важливості його опануванні як для себе особисто так і для своєї майбутньої професійної діяльності.

Якість викладання – це комплексне поняття, яке включає форму представлення матеріалу, характер подання змістовної частини та в значній мірі залежить від моральних, професійних, творчих, інтелектуальних та комунікативних якостей викладача, вміння завоювати довіру і авторитет серед студентів до себе та переконати їх в необхідності засвоєння дисципліни, що і є за своєю сутністю квінтесенцією педагогічної діяльності.

Щодо якості викладання 25,7% опитуваних оцінили її як низького рівня, 50,4% – вказали на належну якість, а решта 23,9% студентів відзначили, що процес викладання проводиться на достатньо високому рівні.

Цілком зрозуміло, що не всі та далеко не завжди студенти можуть вірно визначити якість викладання, оскільки для цього необхідно знати хоча б основні оціночні критерії, за допомогою яких можна було б оцінити це складне в методологічному плані явище, а не обмежуватися лише окремими індикативними характеристиками та опиратися своє особисте суб'єктивне відчуття.

Втім саме студенти – це безпосередні споживачі освітніх послуг, тому навіть їх суб'єктивне враження щодо якості викладання представляє надзвичайно важливе значення, яке необхідно в обов'язковому порядку брати до уваги та якомога своєчасно реагувати на недоліки в організації навчального процесу, на котрі вказують студенти.

З дидактичної точки зору певний інтерес представляє ступінь корисності вивчення економіки охорони здоров'я визначена самими студентами. Згідно матеріалів дослідження 17,8% обстежених оцінили освоєння економічних підходів як мало корисними для себе, 68,3% – як корисні, 9,9% – надзвичайно корисні, в той час як 4,0% так і не змогли остаточно визначитися відносно практичної корисності опанування цієї предметної дисципліни.

Завдяки налагодженому зворотному зв'язку поміж кафедрою та студентами і аналізу отриманої при цьому

інформації визначено перелік відповідних компетентностей, які підлягають формуванню у студентів в процесі засвоєння ними основ економіки охорони здоров'я, де в якості основних властивостей представлено:

- засвоєння, розуміння сутнісних характеристик та вміння використовувати за цільовим призначенням основних економічних термінів, дефініцій, понять і тлумачень в процесі спілкування і самостійної професійної діяльності;

- засвоєння основних етико-моральних та економіко-психологічних принципів в системі економіко-правових відносин з пацієнтами;

- розуміння значення економічних законів, категорій та закономірностей в сфері регулювання ринку медичних послуг;

- формування економічного світогляду як важливої передумови клініко-економічного підходу в медичній практиці з позицій доказової медицини та використання медико-технологічних стандартів.

Висновки

Результати проведеного дослідження стали підґрунтям для вдосконалення дидактичних підходів при викладанні економіки охорони здоров'я, зокрема це дало можливість більш правильно підбирати методичні засоби до кожної теми практичного заняття з врахуванням специфіки теми і особливостей вмінь та навичок, що підлягають засвоєнню студентами медичного вузу в контексті формування серед означених контингентів відповідних компетентностей якостей та суспільних викликів, які стоять перед вітчизняною системою охорони здоров'я.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням готовності студентів застосувати отримані знання в майбутній практичній діяльності.

Література

1. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380). Режим доступу – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Закон України «Про вищу освіту» із змінами, внесеними згідно із Законом № 2233-VIII від 07.12.2017. Режим доступу – <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19) № 2206-VIII від 14.11.2017, ВВР, 2018, № 5, ст.32}, Режим доступу – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
4. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2.
5. Овчарук О. Ключові компетентності: Європейське бачення / О. Овчарук // Управління освітою. – 2004. – № 2. – С. 6–9.
6. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики ; [за заг. ред. О. В. Овчарук]. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
7. Бельх А. С. Единство задач мировоззренческого развития и профессиональной подготовки молодого специалиста / А. С. Бельх // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2012. – № 5 (52). – С. 44–54.
8. Вежновець Т.А. Соціально-психологічне моделювання кадрового менеджменту у сфері охорони здоров'я: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня докт. мед. наук : спец. 14.02.03 соціальна медицина / Т.А. Вежновець; НМУ імені О.О.Богомольця. – К., 2017. – 44 с.

9. Матукова Г. І. Теоретико-методологічні засади розвитку підприємницької компетентності у майбутніх фахівців економічного профілю: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец.13.00.04 теорія та методика професійної освіти / Г. І. Матукова ; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – Київ, 2016. – 40 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 16.05.2018 р.

Методологические основы преподавания экономики здравоохранения среди студентов медицинского вуза в свете современных общественных вызовов

*В.Д. Парий, А.В. Жила,
В.В. Таран, Д.Г. Матукова-Ярига*
Национальный медицинский университет
имени О.О.Богомольца, г. Киев, Украина

Статья приурочена исследованию мнения студентов-медиков относительно преподавания экономики здравоохранения среди студентов выпускных курсов высшего учебного медицинского заведения и определения путей оптимизации учебно-методического процесса. Согласно полученным материалам установлено, что 78,7% студентов придерживаются точки зрения, что введение экономики здравоохранения в программу до дипломной подготовки врачей целесообразно и очень целесообразно, 74,3% опрошенных оценили качество преподавание как соответствующего и высокого уровня, 78,2% студентов отметили - освоение экономики здравоохранения является для них полезно и имеет важное значение для их будущей врачебной деятельности. Налаживание обратной связи дает возможность целенаправленно подходить к выбору дидактических способов к преподаванию отдельных тем и формированию соответствующих компетентностей среди студентов-медиков.

Ключевые слова: преподавание, экономика здравоохранения, студенты-медики, учебная дисциплина, дидактические подходы.

Methodological principles of teaching economics of public health among students of medical university in the light of modern social challenges

*V.D. Pariy, A.V. Zhila,
V.V. Taran, D.G. Matukova-Yariga*
National Medical University named after O.O. Bogomolets

The article is devoted to the research of the opinion of medical students about the teaching of economics of public health among graduate students in higher medical educational institutions and the ways of optimizing the teaching and methodical process. According to the sociological survey data, it was found that 78.7% of students believe that the introduction of economics of public health in the program for doctoral training is appropriate and certainly feasible, 74.3% of respondents assessed the quality of teaching as a proper and high level, 78.2% of students noted that the development of the economics of public health has a beneficial and extremely useful value for their future medical activities. The establishment of feedback allows for the purposeful approach to the choice of didactic methods in the teaching of individual topics and the development of appropriate competences among medical students.

Key words: teaching, economics of public health, medical students, academic discipline, didactic approaches.

Відомості про авторів

Парій Валентин Дмитрович – д.мед.н., професор, завідувач кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Проспект Перемоги, 34, Київ, 03055.

Жила Анатолій Володимирович – к.мед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Проспект Перемоги, 34, Київ, 03055.

Таран Віра Василівна – к.мед.н., доцент, доцент кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Проспект Перемоги, 34, Київ, 03055.

Матукова-Ярига Дар'я Геннадіївна – к.екон.н., старший викладач кафедри менеджменту охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Проспект Перемоги, 34, Київ, 03055.